

NEIL BELTON

37

Neil Belton
Jonathan and
Cape
yayınevinin
editörü,
Londra'da
oturuyor,
İrlanda
doğumlu.
Editor-in-chief of
Jonathan and
Cape, lives in
London, born in
Ireland.

Avrupa nerede sona erer? Belki de İrlanda'nın batı ucunda, hani o ilk görenlere hep ayı düşündürten gri mermerden kocaman kayalık var ya, yağmur sularıyla yüzeyi yol yol olmuş, adeta matbaadaki bir basım plakasını andıran uçtaki o çıplak, dikey kaya bloku. Burası, Avrupa'nın büyük kalker peyzajlarından birisi olan Burren'dir.

Kayalığın kuru tepelerinden birinin üzerinden bakarsanız, Aran Adaları'nı görürsünüz, bu adalar geçen yüzyıl sonlarının romantik İrlanda milliyetçileri için Avrupa'nın en ucudur, Kelt otantikliğinin son barınağıdır. John Millington Synge alaycı İrlanda tonlarıyla dolu o garip dili ve denizde yaşamını yitiren balıkçılarla onların dulları için acıklı İngilizce şiirlerini bu adalarda yaratmıştır. Ne var ki, küçük adalar gerçekte Burren'in eksiksiz bir jeolojik yankısından başka bir şey değildirler ve fazlaca antik, fazlaca folklorik bir tarzda abartılarak betimlenmiş bir dünyayı burada sona erdirdikleri için, gerçekten de kıtanın ucu gibidirler. Ama burada sınırlar kayıverirler. Mermer çölünün tepesinde dururken New England'a kadar olan Atlantik mesafesini gözünüzün önünde daha kolay

canlandırabilirsiniz ve insanların bu narin doğa parçasında yaptığı tahribatı daha iyi görebilirsiniz. Burren üzerinde yalnızca yabancı dağ bitkileri bitmektedir.

İrlanda, uygarlığın en ucunda olmasından dolayı hem övünge bir memnuniyeti, hem de belli bir tedirginliği bir arada taşıma özelliğiyle tanınır. Londra ve Münih'ten gelen siyasi romantikler İrlanda Cumhuriyeti'nde gerçek olanı aramak için ülkenin Batı'sında ve Güney'inde sefere çıktıklarında, onu ıssız dağlarda, tıklım tıklım dolu pub'larda, daracık sokaklarda bulurlar. Bir başka gerçeklik ise, sınırı aşp Kuzey İrlanda içlerine doğru şöyle bir girilince karşınıza çıkar, burada küçük bir gerilla ordusu, yerel halkın çoğunluğunun birleşik bir

Where does Europe end? At the western edge of Ireland, perhaps, on a vast grey limestone pavement that always makes those who see it for the first time think of the moon: bare upland rock etched by rainwater into pits and slabs, so that the surface has the look of a printer's plate marked with rough linear characters. This is the Burren, one of Europe's great karst landscapes.

Standing on one of its dry hills you can see the Aran Islands, the edge of Europe for romantic Irish nationalists of the last *fin de siècle*, the final refuge of Gaelic authenticity, where J M Synge invented a weird language full of mock-Irish cadences and dramatic English poetry for his doomed fishermen and their widows. But the smaller islands are an exact geological echo of the Burren, and they enclose a world overwritten with too much antiquarian and folkish reflection to seem now like the end of a continent. Boundaries shift. Up on the limestone desert you can imagine more easily the Atlantic distances to New England, and the erosion of fragile landscapes created by humans. On the Burren only tough alpine plants flourish.

Ireland's capacity to evoke raptures of praise and fear for being close to the edge of civilization is notorious. Political romantics from London and Munich cruise the West and South of the Irish Republic in search of the real thing, finding it in the depopulated mountains, the crowded pubs, the narrow roads. Authenticity of a different sort can be found in a short drive across the border into Northern Ireland, where a small guerilla army seeks to break the resolve of the local majority not to be part of a united Ireland and where heavily-armed British troops patrol the towns. For some Europeans Ireland is the ultimate periphery: wild scenery and controlled violence. Like all inhabitants of shorelines, however, the Irish are themselves

NEIL BELTON

38

İrlanda'nın parçası olmama konusundaki tercihini yadsır ve gene burada tepeden tırnağa silahlı İngiliz birlikleri kasaba kasaba devriye gezer. Bazı Avrupalılar için İrlanda, vahşi peyzajıyla ve kontrol altına alınabilmiş şiddetiyle kıtanın en uç periferisidir. Bütün kıyı insanları gibi İrlanda'lılar da gelgitlerle değişen tehlikeli sınırlara uyum sağlarken, tarih ile günümüzün realitesi olan güvenli bir yerleşim aramak ve her şeyi silip süpüren değişim perspektifi arasında bağdaşım bulmak zorundadırlar.

Bir toplum için neyin önemli olduğu sorusunun yanıtını, 'merkez'in 'çevre' üzerindeki egemenliğine değgin söylemi tersine çevirmek suretiyle iktidar ve bilgi terimleri çerçevesinde aramak özellikle aydınlara cazip gelir. Bununla birlikte, *New York Times*'ın kaçamak ve ikiyüzlü yayınında, ABD'nin düşmanlarına dair daha derin ve daha sevimli bir gerçeği görebilirsiniz: "Doğu uzmanlığı"nın uydurmalarında Arap dünyasına değgin koca bir çarpıtma evrenini keşfedersiniz, bu yanıltma Arap dünyasının hükümet etme tarzları konusunda haklı eleştirileri de içerse, kaçınılmaz olarak ezene suç ortaklığı yapmaktadır; aynı şekilde İrlanda'da beş asırlık İngiliz gözetimi, küçümsemesi, yanıltması ve sözde şefkati ardından kalan, sömürgeciliğin empoze etmiş olduğu sahte kimliğin, geçerliliğini hâlâ koruyan dilidir. Yukarıda sözünü ettiğimiz, egemen merkez söylemini tersine çevirme eylemi gerçekten önemli bir değer içermekte

ve kültür alanındaki radikallerin düşüncesine yerleşmiş bir alışkanlık haline gelmektedir, ama böyle bir tutum, aynı zamanda resmi bir açıklamanın az çok doğru olabileceğini düşünmeyi ya da verilen bilginin yeterlilik derecesine bakmayı, direnişin dilinin gerçekçi olup olmadığını, tıpkı metropol basınının körü körüne sadakatine benzer bir duruma düşülüp düşülmediğini sorgulamayı da rahatsız edici bir biçimde yadsır. Yaygın olarak, İktidar düşüyle belirlenmiş diğer söyleme dayalı politikanın garip bir sonucu, özellikle Kuzey İrlanda gibi şiddeti içeren bir ulusal ihtilaf sorunun arka planını oluşturduğundan, Komintern anti-emperyalizminin marksist olmayanlar için yeniden düzenlenmiş cilalı bir versiyonudur, deyim yerindeyse, Derrida'dan

forced to negotiate shifting and dangerous boundaries – between history and the demands of present reality, the longing for a secure home and the annihilating prospect of change.

It is tempting, especially for intellectuals, to imagine that you can find what is important about a society, in terms of power and knowledge, by inverting the discourse of the dominant "centre" on the "periphery". Hence, in the evasions and hypocrisy of the *New York Times* can be read a deeper and more sympathetic truth about the enemies of the US; in the fantasies of "orientalism" you discover a universe of falsification about the Arab world that renders even just criticism of its politics suspect, necessarily complicit with oppressive power; from the half-millennium of English surveillance, travesty mistranslation and bewildered affection for Ireland can be extracted a still-operative language of false identity imposed by colonialism. There is much of genuine value in this exercise of inversion which is now a settled habit of thought among cultural radicals, but there is also a disturbing refusal to judge whether a statement is more or less true; whether information is adequate or not; whether the language of nationalism and resistance is realistic, or in fact as blind to a situation as the pieties of the metropolitan press. One strange consequence of a politics based on the discourse of an Other imagined exclusively as Power is – especially with the background of a violent national conflict such as Northern Ireland's – a kind of glossy reinvention of Comintern anti-imperialism for non-Marxists: Dimitrov out of Derrida, so to speak. This odd coupling in Ireland is best exemplified by the Field Day project, a group of professors and writers whose pamphlets, essays and publishing have given an older rhetoric of national sovereignty and national

NEIL BELTON

39

çıkmiş bir Dimitrov'tur. İrlanda'daki bu ilginç montaj kendini en iyi şekilde Field Day projesinde ortaya koymuştu, bir grup profesör ve yazarın broşür, makale ve diğer çeşitli yayınlarını bir araya getiren bu çaba ulusal hükümler ve ulusal gelenek konusundaki bilinen eski retoriğe canlı bir akademik incelik kazandırmaktan başka bir anlama gelmemiştir. Anılan grubun bu başyapıtı İrlanda edebiyatını bütünüyle bir savaş topu olarak yeniden keşfeden 4000 sayfalık bir antolojiden ibarettir. Gerek yayıncılık, gerekse entellektüel düzey açısından büyük bir başarı olmakla birlikte, antolojinin düzenlenme ilkesi kültür milliyetçiliğidir, İrlandalı olmanın güvenliliğinin daha geniş, daha içerikli bir versiyonunun geliştirilmiş biçimidir, yapıtı sert bir dille eleştiren Francis Mulhern'in sözleriyle, "ulusun uzun öyküsüne münasip bir son keşfetme girişi"dir.

Kuşkusuz ki, tüm antolojiler çelişkilidir, ama bir antoloji şayet ulusu yeniden birleştirme amacıyla yola çıkıyorsa, biliniz ki, böyle bir yayın ancak günümüz İrlanda'sına özgü olabilir. Güney'deki devlet yetmiş yıldır olağanüstü ölçüde istikrarlı bir bağımsızlık çizgisi izleyerek bir hayli prestij toplamıştır, faşizmden, yabancı istilasından ve askeri darbelerden kendini koruyabilmiştir; ama aynı zamanda belli başlı iki anayasal zaafı malûl kalmıştır. Bunlardan birincisi, ülkenin tarihi boyunca eğitim ve sağlık kurumlarını denetiminde tutmuş olan ve hâlâ da çağdaş hoşgörün biçimlerine ve haklarına, örneğin kadın haklarına karşı çıkan Katolik Kilisesi'nin melankolik etkisi, ikincisi ise, adanın tümünü kucaklayacak bir devleti öngören devrimci cumhuriyet düşününün iflas ettiğinin bir türlü kabul edilememesidir.

Eamonn DeValera'nın 1937 Anayasası, bizzat devletin resmi görüşünün merkezinde, gökselliği kutsamak için dinsel olanla olmayanın nasıl da birlikte davrandığının klasik bir örneğidir. Anayasa En Kutsal Teslis (Üçlü Birlik)in muhafazasını öngören sözlerle başlamaktadır; 1973'e kadar korunan bir madde ise Katolik Kilisesi'ne özel bir yer atfetmekteydi. Aynı anayasa bütün yurttaşlar için eşitlik ve özgürlüğü benimsediğini ileri sürmekte ve tüm "ulusal toprakları"

tradition a vivid academic sophistication. The group's magnum opus is a 4,000 page critical anthology of Irish writing that reinvents the entire canon of Irish literature. It is a great editorial and scholarly achievement, but its organizing principle is that of cultural nationalism, the development of a broader, more inclusive version of the security of Irishness – "a further attempt to discover an appropriate ending for the long story of the nation", as Francis Mulhern wrote in a sharp critique of the anthology.

All anthologies are controversial, but one that sets out to recompose the nation is bound to be especially so in Ireland today. The southern state has over seventy years of remarkably stable independence to its considerable credit, avoiding fascism, invasion and military coups, but it has lived with two literally constitutional weaknesses. The first is the melancholy influence of the Catholic Church, which has controlled education and medical care for much of the country's history and still prevents the acceptance of many modern forms of toleration and rights, especially for women; and the second is its inability to come to terms with the failure of the revolutionary republican dream – of a state that would coincide with the whole territory of the island. Eamonn DeValera's 1937 Constitution is the classic illustration of how the spiritual and the secular conspired to enshrine fantasy at the heart of the state's view of itself. It invokes the protection of the "Most Holy Trinity" in its opening words, and gives a special position to the Catholic Church (an article not abolished until 1973) – yet claims to accept the equality and liberty of all its citizens; it claims for itself the whole "national territory", including the area settled by a million Protestants who can't imagine an Irish nationality for themselves – yet is careful to repel them by the confessional tone of the

NEIL BELTON

kucaklamayı öngörmektedir; böylece kendileri için İrlanda uyruğunu düşünmeyen bir milyon kadar Protestanın yaşadığı bölgeyi de “ulusal topraklar”dan saydığını açıkça deklare etmesi bile, metnin tamamı içindeki vurgulamalarla hissettirmektedir. Aradan yarım yüzyıl geçmesine rağmen, Güney İrlanda’da boşanma hâlâ serbest değildir. Kadınlar istismar edilmekte ve terkedilmektedirler, buna karşı koyacak haklara da sahip bulunmamaktadırlar. Kürtaj yasaktır, gebeliği önleyici önlemler üzerinde kısıtlamalar vardır ve eşcinsellik de resmi olarak yasaktır.

Ülke Avrupa Topluluğu’na üye olmuştur. Yani artık burası Avrupa’nın bittiği yerin ötesinde değildir, periferi ileriye kaymıştır, birçok bakımlardan ülkenin kültürü, yabancı düşmanlığının can sıkıcı boyutlarda olduğu Britanya’dakinden daha Avrupalı’dır. Bununla birlikte, İrlanda sorununun doğası hâlâ da boşluktur. Ulusun kendi kaderini tayini henüz tamamlanmamış mıdır, bu, imkânsız bir bütünleşme ararışı ve ulusal egemenlik savunusu mudur? (Kuzey Protestanları silahsızlandırılmadıkça, nefret edecekleri bir devlete zorla sokulmadıkça ya da Balkan vahşetinden daha da şiddetli bir uygulamaya maruz bırakılmadıkça böyle bir bütünleşme imkânsızdır.) Yoksa bu sorun demokrasinin derinleştirilmesiyle, haklar için, bildiğimiz sınıf ve cinsiyet farklılıklarına karşı, küçük bir adada güçlü olmayan bir ekonominin başarısı için, yönetimi demokratikçe ortaklaşmış bir Avrupa muhtevası çerçevesinde mücadele etmekle mi ilgilidir?

Soruna başka türlü bir bakış tarzı vardır ve o bakış burada dile getirdiğimiz alternatif bir ihanet olarak görmektedir.

Batı Belfast’ın Katolik Cumhuriyetçilerinin mağrur, militan ve sekter kültürü İrlanda’nın geleceğine ters düşen bir idealdir. İrlanda’ya özgü bir anti-emperyalizmin daha gür bir sesle tekrarlanmasından başka bir şey değildir. Kuzey Amerika ekolünün yeni moda anti-emperyalizmiyle büyülenmiş olan İrlanda aydınları, burada Anglo-Amerikan kültür karışımının modernleştirilmesi projesinin canlı bir reddiyesini bulurlar. Batı Belfast ahalisi, Dublin ve

entire document. Half a century later there is still no divorce in Southern Ireland. Women are abused and deserted, and have no legal redress. Abortion is illegal; contraception restricted; homosexuality officially forbidden. Meanwhile, the country has become a member of the European Community. Europe does not end here; the periphery has moved, and the culture of the country is in many ways more comfortably European than that of Britain, where agonized xenophobia is normal. Yet the nature of the Irish question is still open. Is it about an unachieved national destiny, a permanent longing for an impossible wholeness (impossible, that is, unless the Northern Protestants can be disarmed and dragged into a state they loathe; or expelled in an act of more than Balkan brutality) and defence of national sovereignty? Or is it about the deepening of democracy, of the struggle for rights, the normal divisions of class and gender and the achievement of a sustainable economy in a small island, in the context of democratically-shared European sovereignty?

There is another way of looking at the question. It sees the alternative posed here as a betrayal.

The proud, militant and sectarian culture of the Catholic Republicans of West Belfast is a rival ideal for the Irish future, a permanent temptation to see in these poor neighbourhoods a more vibrant re-edition of exclusive Irish nationality. Irish intellectuals entranced by the modish new anti-imperialism of the North American academy can find here a living refusal of the “modernizing project of the Anglo-American cultural complex”. West Belfast is a remarkably alive and cohesive working class community, a stark contrast to the drug-ridden wastes of Dublin or Liverpool. These literally embattled streets are so full of

NEIL BELTON

41

Liverpool'un köhne mahallelerindeki uyuşukluğun tam tersine, son derece hareketli ve ahenkli bir işçi sınıfı topluluğunu oluşturur. Deyim yerindeyse, her zaman savaşa hazır olan bu sokaklar müşterek bir canlılıkla doludur ve tabii bu nedenle o insanlar mağlup edilemezler, ama daha acısı galip de gelemezler. Batı Belfast, IRA'nın ülkede mutlak çoğunluğa sahip olduğu tek yöredir ve temsilcilerinin ateşkes için İngiliz hükümetine sürdükları koşul, Kuzey Protestanlarını İngiliz yönetiminin sona ermesini kabule zorlamasıdır. Her iki tarafa da hareket imkânı tanımayan bu kısır politika, 1993'te Kuzey İrlanda'daki tek politika olup, Güney İrlanda için pes perdeden çalmaktır, çünkü Güney İrlanda birkaç mil ötesinde kısır bir döngü halinde süren savaştan uzak durmaya çalışmaktadır.

Avrupa demokrasinin, insan ve yurttaşlık haklarının sınırlarının sürekli olarak genişletilmesi gereksinimi içindedir. Şayet o sınırları sabit tutabileceğinizi sanırsanız, kıtayı keyfi bir etnik homojenlik kalesine dönüştürmeye kalkışırsanız, tehlikeli bir illüzyona kapılmış olursunuz. Aynı şekilde, Avrupa toprağını terketme güdüsü, ya da onun kenarında, veya dışında yaşama tasavvuru da bir yanılsamadır. Örneğin, yukarıda sözünü ettiğimiz Field Day Projesi'nde böyle bir geriye bakış nostaljisi görülmektedir. Eğer İrlanda bir kumar oynayarak, geleceğe Batı Belfast'ın gözüyle bakacak olursa çok vahim bir yanılsa düşer, çünkü çözüm ne "sömürgecilik sonrası söylem"nin içinde

saklıdır, ne de Protestanların üniter bir devlete mecbur edilebilecekleri yolundaki düşlerde. Böyle bir devleti öngörmenin 20. yüzyıl sonunda korkunç bir çılgınlık olacağını ve bütün dünyada ayrılıkçılık akımları önüne geçilmez boyutlardayken, birtakım devletler ister şiddet yoluyla, ister barışçıl bir şekilde ayrıştırlarken zorla çok-uluslu bir devlet yaratmaya kalkışmanın olacağını kabul etmek daha uygundur kanısındayım. Ulster Protestanları, Slovakların, Slovenlerin, Abazaların ve Irak Kürtleri'nin terketmiş oldukları türden bir devlete niçin girsinler? Güney İrlandalı için bu acı realiteyi kabul etmek pratikte zor olmamıştır, devlet de kendi temel belgesinden, adanın tüm kıyılarını kucakladığı yolundaki iddialarını resmen silmek

communal elan, of course, because they cannot be defeated; but nor, tragically, can they win. West Belfast is the only area in the country where the IRA has an absolute majority, and its political representatives are reduced to demanding of the British government that it force the Northern Protestants to accept the end of the British rule they desire as the price of an armistice. This is the politics of impotent stalemate, and it is almost the only politics in Northern Ireland in 1993. It can also strike deep chords in Southern Ireland, which is otherwise utterly distant in its concerns from the communal war fizzling viciously a few miles above its head.

Europe needs constantly expanding boundaries of democracy and human and civil rights. To think that you can fix those frontiers, turn the continent into a fortress of arbitrary ethnic and social homogeneity, is a dangerous illusion. So is the impulse to leave the terrain of Europe, to imagine that you can exist out there on the edge. There is something of that nostalgic backward glance in Field Day, for example. Ireland is unlikely to take that gamble: to see Ireland from the viewpoint of West Belfast would be a literally fatal error of perspective; yet the impulse is there, underneath the anxious explorations of "postcolonial discourse" and the fantasies of Protestant compliance in a unitary state. It would be better to recognize that any such state would be a monstrous aberration in the late twentieth century, that it would be an attempt to create forcibly an unhappy multinational state against an irresistible current of separatism that is dissolving such states violently or peacefully all over the world. Why should the Protestants of Ulster agree to enter a state of the kind that the Slovaks, Slovenes, Abkhazians and Iraqi Kurds have already left? For the Southern Irish,

NEIL BELTON

zorundadır. Sözü ettiğimiz eski rövanşist metnin geniş görüşlülükle yeniden kaleme alınması Kuzey'deki Birleşmecileri, ülkenin altı idari bölümünde yaşamakta olan azınlığın tam demokratik haklarını yadsıma mazeretinden yoksun bırakacaktır.

İrlanda'nın paradoksu şudur: Kendi milliyetçiliğinin demokratik bir geleceği ancak "milliyetçiliği geride bırakmasıyla" mümkündür. Bunda çelişkili bir yan yoktur. Kökenini kırsallıktan alan geleneksel İrlanda müziğiyle kendinden geçmek ile stadyumdaki U2 rock konseri pekala yanyana yaşayabilir, İrlanda deneyinin çok farklı, çok özgün olduğu ve İrlanda edebiyatının İngilizce'de kök saldığı yolundaki bilgi onun Anglo-Amerikan kültürüyle diyalog kurmasını yasaklamak anlamına gelmez.

Bugün artık edebiyat kırsal ve mitik olmaktan çok kent edebiyatıdır. Son yılların en önemli İrlanda romanlarından birisi, işçi sınıfına mensup Dublin'li bir grup gencin Amerikan soul müziği çalmak üzere bir araya gelip bir müzik ekibi oluşturmalarını öyküler.

Batı İrlandalılar bir şeyleri yitirmiş olduğumuz duygusunu taşıyorlar ve uygarlığın kenarında durmanın, dünya kültüründeki bugünkü korkunç sıradanlaşmadan daha iyi olduğunu düşünüyorlar.

Burren'da durup Aran Adaları'nın en küçük ve en yakın olanına bakarken soylu Kelt barbarını son derece nazik biri olarak tahayyül etmek pek kolaydır, ama gerçekte oradan arta kalan Avrupa'nın sahil kayalığı üzerindeki koskoca okyanusun sesidir, artık yitip gitmiş yaşam biçimlerinin belleğidir. Ve günümüzün kaba adaletinin bir parçası haline gelmiş olmanın tesellisidir. Unutmayalım ki, beterin de beteri var.

acceptance of this harsh reality has in practice been easy; the state, however, has yet to bring its founding document into line with reality by formally deleting its claim to every indentation of the island's shores. And a generous rewriting of this classic text of interwar revanchism would rob the Northern Unionists of any excuse to deny the nationalist minority of the six counties their full democratic rights.

The paradox of Ireland is that a democratic future for its nationalism can only be "post-national", shorn of the confessional and irredentist trappings that for most of its history have been allowed to define it. There is no contradiction in this. A fascination with traditional Irish music, which thrives well away from its rural sources, can co-exist with a tolerance for the stadium rock of U2; the knowledge that Irish experience is something different and specific is the root of a brilliant Irish literature in English, without inhibiting its dialogue with Anglo-American culture. This is now a literature of the city more than of rural nature and myth. One of the best Irish novels of recent years was about a group of young Dublin working-class people coming together to form a band – to play black American soul music.

There is still for some Irish people the feeling that we have lost something, that being on the rim of civilization is better than this awful normality of world culture. It is easy to dream of the gravely polite Celtic noble savage as you stand on the Burren looking out towards the nearest and smallest of the Aran Islands; but what remains is the loneliness, the pull of the huge ocean on the European shelf, the memory of vanished forms of life and the relief at being part of the rough justice of the present. There are worse places to be.